

Goedkeuring van het op 17 april 1959 te Rome tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Italiaanse Republiek gesloten Verdrag betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken, met Protocol van ondertekening

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

Inleiding. Op 17 april 1959 werd te Rome tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Italiaanse Republiek een Verdrag gesloten betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

Op Italiaans initiatief in de dertiger jaren geopende onderhandelings leidden tot de sluiting van een dergelijk Verdrag te Rome op 7 maart 1935. De Nederlandse bekrachtiging bleef echter uit, waarschijnlijk mede in verband met de omstandigheid dat Italië destijds — zulks in tegenstelling met ons land — een deviezenregime kende, zodat er geen zekerheid bestond, dat de uit een executie krachtens het Verdrag akdaar gewonnen bedragen naar Nederland konden worden overgemaakt. De destijds in dit opzicht bestaande onevenwichtigheid is thans niet meer te vrezen, nu beide landen deviezenregelingen kennen. Het Protocol van ondertekening van het thans gesloten verdrag bepaalt, dat dit geen inbreuk maakt op de wetten en verordeningen van elk der beide landen inzake deviezen.

Het onderhavige verdrag komt, afgezien van enkele kleine verschilpunten, overeen met het Verdrag van 1935.

Dit is niet het eerste Verdrag, dat het Koninkrijk ten aanzien van deze materie heeft gesloten. Bekend is het van 1925 daterende Verdrag met België betreffende de territoriale rechterlijke bevoegdheid, betreffende het faillissement en betreffende het gezag en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen, van scheidsrechterlijke uitspraken en van authentieke akten¹⁾. Met betrekking tot bepaalde bijzondere onderwerpen bestaan er verscheidene meerzijdige verdragen, welke mede de beide verdragsstaten binden. De erkenning en/of tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen is bijvoorbeeld geregeld in het Verdrag van 's-Gravenhage van 12 juni 1902 nopens echtscheiding en scheiding van tafel en bed (artikel 7); in dat van 17 juli 1905 betreffende de curatele en soortgelijke maatregelen van bescherming (artikel 9); en in het Verdrag van 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering (artikelen 18, 19)²⁾. Verder worde genoemd het Verdrag van 25 oktober 1952 betreffende het vervoer van goederen per spoor (artikel 55)³⁾.

Italië heeft wat deze materie betreft verscheidene bilaterale Verdragen met andere Europese staten gesloten, zoals met Tsjecho-Slowakije (6 april 1922), met Frankrijk (3 juni 1930), met Zwitserland (3 januari 1933) en met Duitsland (9 maart 1936)⁴⁾.

De rechtstoestand op het gebied van de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse rechterlijke uitspraken loopt in de twee landen sterk uiteen. In Italië is de erkenning en tenuitvoerlegging van dergelijke beslissingen in beginsel mogelijk. De artikelen 796 en volgende van het Italiaanse Wet-

boek van Burgerlijke Rechtsvordering regelen de procedure tot verkrijging van het exequatur. Tussen deze regelen en die van het onderhavige Verdrag bestaat een zekere mate van overeenkomst. In Nederland daarentegen huldigt het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering het beginsel, dat geen buitenlandse vonnissen binnen het Nederlandse gebied kunnen worden tenuitvoergelegd (artikel 431). Wat de erkenning van het gezag van gewijsde zaak van buitenlandse vonnissen betreft, de Nederlandse rechtspraak heeft lange tijd geweigerd, dit gezag aan buitenlandse vonnissen toe te kennen, behalve tot op zekere hoogte wanneer het rechterlijke beslissingen gold betreffende de staat en de bevoegdheid van personen. Er is hier een kentering ingetreden, want de huidige jurisprudentie van de Hoge Raad, ervan uitgaande dat de wet dienaangaande zwijgt, kent de rechter de bevoegdheid toe om — binnen de grenzen van de Nederlandse openbare orde — van geval tot geval te beoordelen, of en in welke mate er aanleiding is om het gezag van de buitenlandse beslissing te erkennen⁵⁾.

Algemene opzet van het Verdrag. Bezieet men de inrichting van het Verdrag, dan valt in de eerste plaats het volgende op. Het evengenoemde Nederlands-Belgische Verdrag bevat, evenals het nog niet geratificeerde Benelux-Verdrag van 24 November 1961 (*Trb.* 1961, no. 163), een regeling van de territoriale bevoegdheid in het algemeen, onafhankelijk van de voorschriften omtrent de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen. De strekking van het onderhavige Verdrag is beperkter. Met uitzondering slechts van de regel van artikel 9 laat het de territoriale bevoegdheid buiten beschouwing. De in artikel 2 vervatte regeling van bevoegdheid richt zich niet tot de rechter, die het in het land van de wederpartij te erkennen of ten uitvoer te leggen vonnis wijst, doch tot de rechter, die in dat land over de erkenning of tenuitvoerlegging zal oordelen. Het Verdrag sluit derhalve aan bij de verdragen, die dit stelsel van zgn. „indirecte bevoegdheid” volgen⁶⁾. De voordelen van een verdrag met „directe bevoegdheid” nemen toe naar mate van de intensiteit van het rechtsverkeer tussen de verdragspartijen; de nadelen er van nemen toe naar mate de betrokken landen geografisch verder van elkaar liggen. Vandaar dat bij het onderhavige verdrag de voorkeur is gegeven aan het systeem van „indirecte bevoegdheid”. Van deze verdragen heeft meer in het bijzonder het Italiaans-Zwitserse verdrag van 1933 aan de opbouw en inrichting van het onderhavige Verdrag ten voorbeeld gestaan.

Het Verdrag regelt allereerst de erkenning en stelt de tenuitvoerlegging — in feite een sequel van de erkenning — afhankelijk in hoofdzaak van dezelfde voorwaarden (artikel 1 en artikel 3). Onder deze voorwaarden neemt dan de regeling van de bevoegdheid de voornaamste plaats in (artikel 2). Voorts houdt het Verdrag een regeling in van de tenuitvoerlegging van authentieke akten (artikel 8). Een verruimende

¹⁾ Goedgekeurd bij de Wet van 18 mei 1929, *Stb.* no. 250; gepubliceerd in *Stb.* 1929, no. 405.

²⁾ Respectievelijk goedgekeurd bij de Wet van 24 juli 1903, *Stb.* 231, de Wet van 15 juli 1907, *Stb.* 199 en de Rijkswet van 24 december 1958, *Stb.* 676; laatstelijk *Trb.* 1959, 182.

³⁾ Laatstelijk *Trb.* 1956, 49.

⁴⁾ *Gazzetta Ufficiale* 1924 nrs. 45, 64, 241; 1932 no. 38; 1933 no. 157; 1937 no. 106. *Zwitsers Bondsblad* 1932 no. 6, p. 254. *Reichsgesetzblatt*, II, 1937 no. 19, p. 145.

⁵⁾ H.R. 14 november 1924, W. 11301, N.J. 1925 p. 91; H.R. 24 juni 1932, N.J. 1932 no. 1262; H.R. 1 april 1938, N.J. 1938 no. 989.

⁶⁾ Zie W. Jellinek, *Die zweiseitigen Staatsverträge über Anerkennung ausländischer Zivilurteile I blz. 243 v.*

bepaling met betrekking tot de toepassing van het op 26 september 1927 te Genève gesloten Verdrag nopens de tenuitvoerlegging van in het buitenland gegeven scheidsrechterlijke uitspraken (laatstelijk *Trb.* 1959, 136), een regeling betreffende kosteloze rechtsbijstand, alsmede een nadere afspraak omtrent vereenvoudigde toepassing op een punt van het Haagse Verdrag van 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering (laatstelijk *Trb.* 1959, 78), completeren het geheel (artikelen 7, 6 en 13). Artikelsgewijs volgt hierna, voor zover noodzakelijk, een nadere toelichting.

Artikel 1. Dit artikel stelt het hoofdbeginsel van het Verdrag: de erkenning over en weer van het gezag van gewijsde van in burgerlijke en handelszaken door de gerechten van de verdragsstaten gegeven beslissingen wordt afhankelijk gesteld van bepaalde, limitatief opgesomde voorwaarden. Dat de beslissing niet nog aan andere voorwaarden mag worden getoetst, wordt nog eens nadrukkelijk onder het oog gebracht in het tweede lid van artikel 4: een „onderzoek van de zaak zelve” wordt daar uitgesloten.

Als eerste vraag dient zich aan: welke beslissingen vallen onder de werking van het Verdrag?

Het Verdrag omvat *alle* rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken, dat wil zeggen zowel op tegenspraak als bij verstek gewezen vonnissen. Het heeft betrekking zowel op eigenlijke als op volontaire rechtspraak op alle gebieden van het privaatrecht, behoudens voor zover uitdrukkelijk beperkingen zijn gemaakt. De ratio dezer beperkingen zal bij de toelichting van artikel 10 nader worden besproken.

Van de beslissingen wordt, indien zij aan de bepaalde voorwaarden voldoen, het gezag van gewijsde zaak erkend. Bijgevolg kan hetzij de eiser dit gezag inroepen, door aanspraken te maken op grondslag van hetgeen definitief is beslist, hetzij de gedaagde, door de exceptie van gewijsde zaak tegen te werpen om nieuwe eisen met betrekking tot hetzelfde geschil af te weren.

Aan het Verdrag ligt de algemeen gevolgde theoretische opvatting ten grondslag; dat het recht zich te beroepen op het gezag van gewijsde zaak toekomt aan alle partijen die betrokken waren bij het oorspronkelijke geding.

Ingevolge het tweede lid van dit artikel wordt alles wat betrekking heeft op de procedure die gevolgd moet worden om de erkenning te verkrijgen van het gezag van gewijsde zaak van beslissingen, gegeven in het andere land, geregeld door de wet van de aangezochte Staat. Een ontwerp voor een algemene wet ter regeling van de formaliteiten, vereist voor de tenuitvoerlegging van in het buitenland gegeven rechterlijke beslissingen en aldaar verleden authentieke akten verkeert thans in een stadium van voorbereiding. Wanneer, zoals de eerste ondergetekende verwacht, dit ontwerp binnen niet al te lange tijd het *Staatsblad* zal hebben bereikt, zal het dienen als uitvoeringswet mede voor het onderhavige Verdrag. Er is daarom van afgezien, om, gelijktijdig met het ontwerp voor een wet tot goedkeuring van het Verdrag, een ontwerp voor een uitvoeringswet in te dienen. Nadat het ontwerp van goedkeuringswet tot wet zal zijn verheven zal de datum van inwerkingtreding van het Verdrag moeten samen vallen met die van de zoëven bedoelde algemene uitvoeringsregeling.

Thans de voorwaarden, waaraan de beslissing, wil zij erkend worden, moet voldoen.

Bevoegdheid

Op het vereiste, dat de beslissing afkomstig is van een in de zin van het Verdrag bevoegd gerecht, zal nader worden ingegaan bij de toelichting op artikel 2.

Openbare orde

Dat de erkenning niet mag indruisen tegen de beginselen van openbare orde en publiek recht van de aangezochte Staat, behoeft weinig betoog. Door de erkenning mogen geen gevolgen in het leven worden geroepen, die de rechtsorde van

die Staat niet verdraagt. Er is niet getracht het ongrijpbare begrip der openbare orde nader te omschrijven.

Geen tegenspraak met een eerdere beslissing

Deze voorwaarde wordt veelal in verband gezien met die der openbare orde.

Gedoeld wordt op een rechterlijke beslissing in de aangezochte Staat, welke gegeven is, vóórdat het gerecht aldaar uitspraak doet omtrent de erkenning of de uitvoerbaarverklaring van het buitenlandse vonnis. Het is daarbij onverschillig, of de beslissing, gegeven in de aangezochte Staat, aldaar al dan niet in kracht van gewijsde is gegaan. Het feit, dat zij gegeven is — al staan nog rechtsmiddelen tegen haar open — is reeds voldoende om de gevraagde rechterlijke voorziening te beletten. Aan de andere kant kan louter de omstandigheid, dat in de aangezochte Staat reeds een geding over het punt aanhangig is niet aan de erkenning in de weg staan.

Kracht van gewijsde.

Hier is het Verdrag beperkter van strekking dan bijvoorbeeld het Nederlands-Belgische, volgens hetwelk de erkenning (en tenuitvoerlegging) kan plaatsvinden, hoewel er nog rechtsmiddelen tegen de beslissing open staan in het land waar zij is gegeven. Deze voorwaarde is echter niet van zin ontbloot. Er zouden zich moeilijkheden kunnen voordoen, indien de beslissing, *nà* haar erkenning of tenuitvoerlegging in de aangezochte Staat, buiten werking zou worden gesteld in de Staat, waar zij is uitgesproken.

Tijdige oproeping in geval van verstekvonnis

De in het Nederlands-Belgische Verdrag (artikel 11, lid 1, sub 4) voorkomende voorwaarde, dat de partijen wettig tegenwoordig moeten zijn geweest in het oorspronkelijke geding, wordt niet gesteld. Indien beide partijen zijn verschenen en in de gelegenheid zijn geweest om hun beweringen hieromtrent naar voren te brengen, is er in de andere Staat geen voldoende aanleiding om dit punt te onderzoeken. Zijn de vonnissen bij verstek gewezen, dan is er evenwel reden verdere eisen te stellen. Vooreerst moeten de vonnissen hun grondslag hebben in een oproeping, dat wil zeggen een wettige oproeping. En vervolgens moet de oproeping tijdig aan de niet-verschenen partij zijn afgegeven. Bij een vonnis op tegenspraak is de ene noch de andere voorwaarde van node. Indien de gedaagde ten dienende dage verschenen is en in de gelegenheid is geweest zijn verweermiddelen voor te dragen, is er geen aanleiding om in de aangezochte Staat te onderzoeken, of hij wettig en doeltreffend is opgeroepen. Bij verstekvonnissen is dit anders, want het is vaste regel, dat men het recht heeft geen gevolg te geven aan een oproeping die ongeldig is volgens de wet die van toepassing is in de procedure, in het onderhavige geval de wet van het gerecht dat de beslissing heeft gegeven. Een vonnis verdient voorts geen erkenning en behoort niet te worden tenuitvoergelegd in de andere Staat, tegen de bij verstek veroordeelde gedaagde, indien de oproeping, hoewel wettig uitgebracht, hem niet zo tijdig is afgegeven, dat hij bij machte is geweest om zijn verweermiddelen naar voren te brengen. Het onderhavige Verdrag stelt dan ook de eis, dat de oproeping tijdig aan de niet-verschenen partij moet zijn afgegeven.

Artikel 2. Thans moet worden nagegaan, welke voorwaarden er bestaan met betrekking tot de bevoegdheid, hetgeen aanleiding geeft tot enigszins langere beschouwingen.

Het gaat hier om de *internationale* bevoegdheid, d.w.z. om de bevoegdheid van de gerechten van elk van de beide Staten gezamenlijk ten opzichte van de gerechten van de andere Staat. De onderlinge verhoudingen tussen de gerechten op het grondgebied van elke Staat, de relatieve bevoegdheid overeenkomstig het interne recht van ieder der beide Staten, blijft geheel buiten de hier gegeven regeling. Aan het bevoegdheidsvereiste is bijvoorbeeld voldaan, indien de gedaagde woonachtig is in de Staat waar de rechter heeft beslist, onafhankelijk van de vraag of de gedaagde binnen het rechtsgebied van het ene dan wel van het andere gerecht woont.

Men zou zich een verdrag kunnen denken waarin de eis, dat de beslissing moet zijn gegeven door een „bevoegd” gerecht, niet behoeft te worden gesteld. Dit zal met name het geval zijn indien de interne bevoegdheidsregels van de verdragsstaten een vergaande overeenstemming vertonen. Dan nog zal zich de noodzaak doen gevoelen om de erkenning uit te sluiten van beslissingen indien de gerechten die deze gaven, hun bevoegdheid grondden op competentieregels hunner interne wet, die in het andere land niet kunnen worden aanvaard. Een bekend voorbeeld hiervan is de overdagging. Hoewel het *forum actoris* in de wetgeving van de meeste landen in de een of andere vorm wordt gevonden, wordt het in de verhouding tot andere landen gewoonlijk afgewezen. Bij de opstelling van een regeling tussen landen als Italië en Nederland, waarvan de interne competentieregelingen niet geheel parallel lopen, is het streven er op gericht geweest, om van de regels die aan beide landen gemeen zijn, diegene in het Verdrag op te sommen, welke door beide landen in hun onderlinge verhouding kunnen worden aanvaard.

Het Verdrag laat, gelijk artikel 12 nog eens uitdrukkelijk bevestigt, de bepalingen van andere internationale overeenkomsten die de rechterlijke bevoegdheid voor bijzondere onderwerpen regelen, onverlet. De voorwaarde betreffende de internationale bevoegdheid is derhalve in de eerste plaats vervuld, indien de bevoegdheid is voorzien in een ander verdrag dat voor beide Staten geldt of in de toekomst zal gelden. Onder de hier bedoelde verdragen zijn er enkele die, naast de territoriale bevoegdheid, tevens de erkenning en/of de tenuitvoerlegging regelen van de vonnissen van de aldus bevoegd verklaarde gerechten (vergelijk Inleiding, alinea 3). Maar er zijn andere verdragen, gesloten tussen de beide Staten, die slechts de territoriale bevoegdheid regelen en zich niet bezig houden met de erkenning en de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissingen, gegeven door de bevoegd verklaarde gerechten. Aldus het Verdrag van Warschau van 12 oktober 1929, tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationale luchtvervoer (artikel 28)⁷⁾. Rechterlijke beslissingen, gegeven overeenkomstig de regels van bevoegdheid van laatstgenoemde verdragen komen, wat het vereiste van bevoegdheid betreft, in aanmerking voor erkenning en tenuitvoerlegging krachtens het onderhavige Verdrag.

Na deze algemene regel voorop gesteld te hebben, wijst het Verdrag in uitvoerige bepalingen de fora aan, die beide Staten toelaten voor de doeleinden van het Verdrag. Het verdient de aandacht, dat de gevallen waarin het Verdrag bevoegdheid toekent, elkaar niet uitsluiten. Als voorbeeld diene een geding over de staat van een in Nederland wonende Italiaan, waarin deze als gedaagde optreedt. Aan het bevoegdheidsvereiste is voldaan, indien een Italiaans gerecht over het geschil uitspraak heeft gedaan, want er is bevoegdheid in de zin van het Verdrag ter zake van de staat van onderdanen van de Staat waar de beslissing is gegeven. Indien echter een Nederlands gerecht geoordeeld heeft over de staat van de Italiaan, is eveneens voldaan aan het bevoegdheidsvereiste, want er is ook bevoegdheid, wanneer de gedaagde zijn woonplaats heeft in de Staat waar de beslissing is gegeven (artikel 2, lid 1, nos. 1 en 5).

De bevoegdheid van de rechter in de Staat waar de beslissing is gegeven, moet, als gezegd, naar de opvattingen van de Staat, in welke op de beslissing een beroep wordt gedaan, aanvaardbaar zijn. Dit is niet het geval, wanneer het recht van de aangezochte Staat de *eigen* gerechten bij uitsluiting bevoegd verklaart — of in de toekomst bevoegd zal verklaren. Evenzeer kan het zich voordoen, dat de regels van internationale rechtsoverdracht van de aangezochte Staat een exclusieve bevoegdheid toekennen aan de gerechten van een derde Staat. Ook dan is de bevoegdheid van de gerechten van de verdragspartner niet aanvaardbaar. Van het eerste geval is een voorbeeld te vinden in de uitsluitende bevoegdheid van Nederlandse gerechten tot het doen van een uitspraak over de verbetering

van akten van de burgerlijke stand (artikel 71 B.W.). Wat derde Staten betreft, zij gewezen op de bevoegdheidsregels van het Haagse Verdrag tot regeling der wets- en jurisdictieconflicten met betrekking tot de echtscheiding en de scheiding van tafel en bed, welk Verdrag van kracht is in beide landen. Hierin staat te lezen: „... de nationale jurisdictie wordt voorbehouden voorzover deze uitsluitend bevoegd is om kennis te nemen van een vordering tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed”⁸⁾. Deze exclusieve bevoegdheid moet door ieder der beide Staten worden geëerbiedigd, zodat de regeling van het onderhavige Verdrag niet van toepassing is met betrekking tot voornoemde materie.

Na deze beschouwingen van algemene strekking, dienen nog enkele opmerkingen te volgen over de in het Verdrag aangegeven bijzondere fora.

1. *Het forum van de gedaagde.*

Aan het bevoegdheidsvereiste is in de eerste plaats voldaan, wanneer de gedaagde zijn woonplaats heeft in de Staat waar de beslissing is gegeven; met andere woorden — om de terminologie te volgen van een der eerste verdragen die de onderhavige materie tot onderwerp hadden — indien de vordering is ingesteld voor „het van nature aangewezen gerecht van de gedaagde”⁹⁾. Daar het begrip „woonplaats” in meer dan één opzicht een verschillende betekenis kan hebben in de beide landen, is er naar gestreefd in het Verdrag zelf aan te geven, welke betekenis voor de toepassing van het Verdrag aan dit woord gehecht dient te worden (zie artikel 11).

Ook is een regel gegeven voor het geval dat er meerdere gedaagden zijn. Er is dan bevoegdheid, wanneer één der gedaagden woonachtig is in de Staat waar de beslissing is gegeven. Dit geldt echter uitsluitend, indien het gaat om hetzelfde geschil. In Italië (Italiaans Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, artikel 33) is dagvaarding van meer dan één gedaagde slechts toegelaten indien er samenhang bestaat hetzij met betrekking tot het onderwerp van de eis, hetzij met betrekking tot de titel of het feit, dat aan de eis ten grondslag ligt. Volgens het Nederlandse recht (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, artikelen 97, lid 2, en 126, sub 7°) worden de gedaagden, indien er meer zijn, gedagvaard voor het gerecht van de woonplaats van één hunner, ter keuze van de eiser, een bepaling die naar de heersende opvatting alleen dan toepassing vindt, indien er samenhang bestaat tussen de verschillende vorderingen¹⁰⁾. Het Verdrag heeft met een en ander rekening gehouden.

2. *Het overeengekomen forum.*

Noch een eenzijdige keuze van woonplaats noch de enkele aanwijzing van een plaats van tenuitvoerlegging is voldoende. Bovendien moet de wil der partijen niet alleen duidelijk tot uiting zijn gebracht, maar ook schriftelijk zijn vastgelegd. Verder moet de overeenstemming der partijen betrekking hebben op *bepaalde* geschillen. Deze uitdrukking sluit toekomstige geschillen geenszins uit, maar beperkt deze tot op zekere hoogte. Onvoldoende voor de vestiging van bevoegdheid in de zin van het Verdrag is een algemene aanduiding van alle geschillen welke in de toekomst tussen partijen mochten rijzen. Vervolgens is de mogelijkheid om bij een beding bevoegdheid te vestigen uitgesloten, indien alle partijen in het geding hun

⁸⁾ Artikel 5, sub 2. Volgens de Hongaarse wet XXXI van 1894 (Annuaire de Législ. étrangère 1894 p. 378) kon alleen de Hongaarse rechter een echtscheiding uitspreken tussen de Hongaarse staatsburgers. De Nederlandse rechter heeft zich verscheidene malen onbevoegd verklaard: zie Rechtbank Amsterdam 8 april 1937, N.J. 1938 no. 20 en Hof 's-Hertogenbosch 26 oktober 1943, N.J. 1944/45 no. 470. In de nieuwe Hongaarse wetgeving (315 van de uitvoeringsverordening nr. 22/1952 op het nieuwe wetboek van Burg. Rechtsv.) is de exclusieve competentie van de Hongaarse rechter in echtscheidingszaken tussen Hongaren gehandhaafd (zie Alexander Bergmann, Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht, Dritter Band, I, U2, p. 8).

⁹⁾ Frans-Zwitserse Verdrag van 1869 nopens de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van vonnissen in burgerlijke zaken, art. 1.
¹⁰⁾ H.R. 12 januari 1939, N.J. 1939 no. 915. Zie Star Busmann, Hoofdstukken van Burgerlijke Rechtsvordering (1955) no. 130 en de daar vermelde rechtspraak.

⁷⁾ Goedgekeurd bij de Wet van 6 april 1933, *Stb.* no. 149, gepubliceerd *Stb.* 1933 no. 365. Zie ook *Trb.* 1960, 17.

woonplaats hebben in de Staat waar een beroep op de beslissing wordt gedaan. Deze beperking is vooral ontleend aan het Italiaanse recht, dat zich zeer terughoudend betoont wanneer het gaat om bedingen op het punt van de bevoegdheid. De Nederlandse Hoge Raad kent overigens aan buiten Nederland gevestigde partijen evenmin het recht toe, de bevoegdheid van een Nederlands gerecht te bedingen¹¹⁾.

In ieder geval zij er aan herinnerd, dat bij geschillen welke zijn onderworpen aan de uitsluitende bevoegdheid van een bepaald gerecht, deze regeling van bevoegdheid niet door partijen ter zijde kan worden gesteld¹²⁾. Tenslotte is een beding tot vestiging van bevoegdheid niet toegestaan, wanneer het gaat om geschillen met betrekking tot het bezit en de eigendom van een onroerend goed, dat gelegen is in een andere Staat dan die waar de beslissing is gegeven, dan wel met betrekking tot zakelijke rechten op zulk een onroerend goed. Deze uitzondering berust hierop, dat het vreemde gerecht als gevolg van de aard van zodanige geschillen geacht moet worden niet over de noodzakelijke praktische kennis te beschikken.

In overeenstemming met het Italiaans-Zwitserse Verdrag bestaat eveneens bevoegdheid, wanneer de gedaagde, zonder voorbehoud te maken, tegen de vordering zelf verweer voert. Een dergelijk voorbehoud kan de gedaagde maken met het oog op de erkenning en tenuitvoerlegging van het vonnis in het andere land, zonder dat dit voorbehoud zich tevens behoeft te richten tegen de bevoegdheid naar het interne recht van het gerecht, voor hetwelk hij is gedaagd.

3. *Het forum van de vestiging of het bureau.*

Deze bevoegdheidsregel behoeft weinig toelichting. Gelijksortige bepalingen vindt men in het Nederlands-Belgische Verdrag (artikel 5, lid 3) en in vrijwel alle andere verdragen van deze aard terug¹³⁾.

4. *Het forum van nevenvorderingen, eisen tot vrijwaring en eisen in reconventie.*

Hiervoor kan hetzelfde worden opgemerkt als voor no. 3. Met betrekking tot de vordering in reconventie zij slechts naar voren gebracht, dat voor het ontstaan van bevoegdheid nodig is, dat er samenhang is met de hoofdvordering of met de daartegen ingeroepen verweermiddelen. Deze laatste beperking is ontleend aan de Italiaanse wet. Om het gerecht in reconventie bevoegd te doen zijn, vergt deze wet een nauwe samenhang met de hoofdvordering. Daarentegen is volgens de Nederlandse rechtspraak geen verknochtheid van beide vorderingen noodzakelijk¹⁴⁾. Het Verdrag heeft zich derhalve niet buiten het terrein begeven, waar de opvattingen der beide landen met elkander in overeenstemming zijn.

5. *Het forum in zaken van staat, bevoegdheid en familierecht.*

Het Verdrag stelt zich op het standpunt, dat de rechterlijke organen van de Staat, waarvan een persoon onderdaan is, de van nature aangewezen rechters zijn, om kennis te nemen van kwesties van staat, bevoegdheid en van familierecht, hem betreffende. In de zin van het Verdrag is er dus bevoegdheid, wanneer het gaat om beslissingen, welke in deze rechtsmacht hun grondslag vinden. Deze opvatting is aan beide verdragssluitende Staten eigen. Er zij evenwel aan herinnerd, dat het hier evenmin als bij de andere bevoegdheidsregels gaat om een exclusieve competentie.

De regel is van toepassing op gevallen, dat de enige belanghebbende partij of alle belanghebbende partijen onderdaan zijn van de Staat welks recht de beslissing geeft. Wanneer onder-

danen van andere landen medebelanghebbenden zijn, vindt de bepaling geen toepassing. Het spreekt wel van zelf, dat de geldelijke aanspraken welke uit het familierecht voortvloeien, in bedoelde materie begrepen zijn. In dit opzicht zij de aandacht nog gevestigd op het navolgende punt. In geen van beide landen bestaan familiebetrekkingen tussen het onwettige kind en de vader die het kind niet heelt erkend. In Nederland is de natuurlijke vader evenwel onderhoudsplichtig jegens het niet door hem erkende kind, terwijl de moeder van zulk een kind tegen de vader die dit niet erkend heeft, een vordering heeft ter zake van de bevallingskosten en van onderhoud gedurende de eerste zes weken na de bevalling. Aangezien deze vorderingen niet de staat van partijen betreffen en ook niet voortvloeien uit het familierecht, is de hiervoor aangehaalde regel betreffende de rechtsmacht inzake de staat, de bevoegdheid of het familierecht hier niet van toepassing¹⁵⁾. De beslissingen, door Nederlandse gerechten in de geschetste omstandigheden tegen de natuurlijke vader of diens erfgenamen gegeven, zijn derhalve in Italië noch voor erkenning, noch voor tenuitvoerlegging vatbaar. Dit kan echter anders zijn, wanneer er bevoegdheid is in overeenstemming met een andere in het Verdrag opgenomen regel, b.v. indien de gedaagde zijn woonplaats heeft in Nederland¹⁶⁾.

In de zeldzame gevallen waarin op zekere punten het begrip „kwesties van staat, van bevoegdheid of van familierecht” in de beide landen niet dezelfde geschillen zou omvatten, zullen de gerechten van ieder hunner waarschijnlijk, overeenkomstig de beginselen van het internationaal privaatrecht, de kwalificatie volgen, welke gehuldigd wordt door de *lex fori*.

6. *Het forum rei sitae.*

De redactie van deze bepaling houdt rekening met de in het Italiaanse recht gehuldigde opvatting, dat vorderingen betreffende bezit geen zakelijk karakter dragen.

7. *Het forum in erfrechtzaken.*

Met betrekking tot rechtsvorderingen in kwesties van erfrecht zijn de bepalingen van het Verdrag zeer gedetailleerd. Een aantal met name genoemde acties met betrekking tot het recht op de nalatenschap en met betrekking tot haar verdeling moet binnen een bepaalde termijn worden gebracht voor de rechter van de Staat waar de overledene zijn laatste woonplaats had. Dit is geheel in overeenstemming met het stelsel van rechtsmacht in erfeniszaken, dat door de Nederlandse regering voor het *ius constituendum* in de internationale verhoudingen is aanbevolen tijdens de Haagse Conferentie voor het Internationaal Privaatrecht van 1925¹⁷⁾. Bepalingen van gelijke strekking komen voor in het Italiaans-Franse Verdrag van 1930¹⁸⁾. De regeling van het Verdrag steunt op het verlangen om alle procedures in zaken van erfrecht gedurende een bepaalde tijd na het overlijden van de erflater, aan dezelfde rechterlijke organen te onderwerpen. Bij de hier gekozen formulering is, in navolging van het evengenoemde Italiaans-Franse Verdrag, het Italiaanse recht tot uitgangspunt genomen.

Artikel 3. Dit artikel houdt zich bezig met de uitvoerbaarverklaring van rechterlijke beslissingen. Reeds werd vermeld, dat voor de verlening van het exequatur vereist is, dat de in één der beide Staten genomen rechterlijke beslissing, die aldaar kracht van gewijsde heeft verkregen, er voor tenuitvoerlegging vatbaar is. De mogelijkheid kan zich voordoen, dat de verplichting die geleid heeft tot de veroordeling is komen te vervallen tengevolge van latere betaling, schuldvergelijking, enz. Wanneer de veroordeling haar kracht heeft verloren, brengt

¹¹⁾ H.R. 5 december 1940, N.J. 1941 no. 312.

¹²⁾ Art. 450c lid 2 W.v.K. betreffende arbeidsovereenkomst van de kapitein en de schepelingen.

¹³⁾ Vgl. Italiaans-Frans Verdrag, art. 13; Italiaans-Zwitsers Verdrag, art. 2, lid 1 sub 3.

¹⁴⁾ Art. 36 Italiaanse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Voor Nederland, zie Star Busmann, a.w. no. 310, die er op wijst, dat het hier betreft samenvoeging van rechtsvorderingen, welke om praktische redenen wordt gekozen: besparing van kosten, vereenvoudiging van de procedure, voorkoming van tegenstrijdige beslissingen.

¹⁵⁾ Zie laatstelijk H.R. 2 december 1955, N.J. 1956 no. 33.

¹⁶⁾ Art. 344a, 344c B.W.

¹⁷⁾ Documents p. 297.

¹⁸⁾ Art. 17. Vergelijk art. 22 van het Italiaanse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en art. 59, lid 6 van het Franse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kent in art. 126, sub 12, een bijzondere bevoegdheid in zaken van erfenis.

zulks noodzakelijkerwijs met zich mee, dat de tenuitvoerlegging vervalt. De beslissingen kunnen, aldus het Verdrag, in de andere Staat worden tenuitvoergelegd op roerende en onroerende goederen. Dus niet op de persoon: het Verdrag laat lijfswang, die in Italië niet meer bestaat, niet toe. De beslissingen kunnen ook voorwerp zijn van formaliteiten als inschrijving of overschrijving in de openbare registers. Men denke bijvoorbeeld aan vonnissen, uit kracht waarvan hypotheek op onroerend goed, op zee- of op binnenschepen worden gevestigd en waarvan de inhoud ingeschreven dient te worden in de openbare registers¹⁹⁾. Beslissingen, veroordelende tot betaling van een dwangsom, zijn niet uitgesloten; teneinde de tenuitvoerlegging van een veroordeling van een dwangsom in Italië mogelijk te maken zal het evenwel aanbeveling verdienen, dat de executant, met gebruikmaking van de hem daartoe door de wet gegeven mogelijkheid, tevoren het beloop van de reeds verbeurde dwangsom in een aanvullende rechterlijke beslissing heeft doen vastleggen.

Aangezien de procedure tot het verkrijgen van uitvoerbaarverklaring in de aangezochte Staat los staat van het geding dat tevoren in het andere land plaatsvond, dient de uitspraak op het verzoek tot uitvoerbaarverklaring te gelden ten aanzien van alle partijen bij dit verzoek, maar niet ten opzichte van andere belanghebbenden. Er is nog uitdrukkelijk bepaald, dat het executie gedeeltelijk verleend kan worden, voor slechts één of meer van de in de beslissing vervatte punten. Zo kunnen, wanneer de beslissing betrekking heeft op de ontbinding van een overeenkomst, met vergoeding van kosten, schaden en interessen, het verzoek tot uitvoerbaarverklaring en de uitspraak op dat verzoek zich beperken tot de vergoeding.

Artikel 4. Het doel van verdragen als het onderhavige is niet slechts, de erkenning en tenuitvoerlegging van vonnissen over en weer mogelijk te maken, maar ook om deze zo veel mogelijk te vereenvoudigen. Het onderzoek van de uitspraken blijft beperkt tot een toetsing aan de voorwaarden van het Verdrag. Het is de rechter die over de erkenning of tenuitvoerlegging moet oordelen, niet geoorloofd te onderzoeken of in het andere land de eiser op goede gronden in het gelijk is gesteld, dan wel of hij terecht zijn eis zag afgewezen of daarin niet-ontvankelijk werd verklaard. Alleen wanneer het de vraag geldt, of de voorwaarden betreffende de bevoegdheid zijn vervuld, zijn de autoriteiten van de aangezochte Staat niet gebonden aan de feitelijke vaststellingen welke in de beslissing zijn neergelegd. Het behoeft daarnaast geen betoog, dat wanneer het de vraag geldt of de openbare orde is geschonden, de rechterlijke autoriteiten van de aangezochte Staat zich evenzeer kunnen beroepen op feiten die niet in de beslissing zijn vastgesteld.

Artikel 5. Met betrekking tot de bij een verzoek om erkenning of uitvoerbaarverklaring over te leggen stukken kan nog het volgende worden opgemerkt. In de eerste plaats dient de partij die een beroep doet op de beslissing, het bewijs te leveren, dat zij in kracht van gewijsde is gegaan en, indien er sprake is van een verzoek om uitvoerbaarverklaring, dat zij vatbaar is voor tenuitvoerlegging. In het algemeen zullen de stukken waaruit kan worden vastgesteld, dat er kracht van gewijsde is, eveneens voldoende zijn om de uitvoerbaarheid aan te tonen. Er bestaat immers een algemeen vermoeden, dat de in kracht van gewijsde gegane beslissing voor tenuitvoerlegging vatbaar is, zodat door de overlegging van voornoemde stukken het bewijs voorshands geleverd is. In de procedure tot uitvoerbaarverklaring kan de wederpartij evenwel bewijs van het tegendeel leveren, door bijvoorbeeld aan te tonen, dat als gevolg van betalingen, schuldvergelijking enz., de beslissing het karakter van uitvoerbaarheid, dat zij tevoren had, verloren heeft. Men moet, zoals gezegd, stukken overleggen „waaruit kan worden vastgesteld”, dat de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan en, eventueel, dat zij uitvoerbaar is. Het is niet nodig een uitdrukkelijke verklaring over te leggen van een

daartoe bevoegd verklaarde autoriteit, gelijk is bepaald in artikel 19, lid 3, van het Haagse Verdrag van 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering. De overlegging van zo'n verklaring zou wellicht voordelen hebben maar in het raam van de in Italië bestaande rechterlijke organisatie is het niet mogelijk om aan een bepaalde autoriteit de bevoegdheid toe te kennen tot afgifte van zo'n verklaring.

Wat de vertaling van de over te leggen stukken betreft, onderhoudt het Verdrag zich eveneens van een treden in bijzonderheden; wel wordt bepaald dat de rechter ontheffing kan verlenen van de verplichting tot het overleggen van een vertaling.

Artikel 6. In een ander verdrag dat mede de beide verdragsluitende Staten bindt, namelijk het Haagse Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering (1954), wordt bepaald, dat de onderdanen van ieder der verdragsluitende Staten op gelijke voet als de eigen onderdanen worden toegelaten tot het voorrecht van kosteloze rechtsbijstand, mits zich gedragende naar de wetgeving van de Staat waar de kosteloze rechtsbijstand wordt verlangd (artikel 20).

Artikel 6 van het onderhavige Verdrag gaat iets verder: het bepaalt, dat de partij die in één van de beide Staten in het geding dat tot de aldaar gegeven beslissing heeft geleid, werd toegelaten tot het voorrecht van kosteloze rechtsbijstand, dit voorrecht eveneens en wel van rechtswege geniet in de procedure tot erkenning of uitvoerbaarverklaring op het gebied van de andere Staat. De autoriteiten van dit laatste land hebben niet het recht te onderzoeken of de autoriteiten van het eerstbedoelde land het verzoek tot kosteloze rechtsbijstand terecht hebben toegewezen. Ook indien deze autoriteiten de bepalingen van het Haagse Verdrag zouden hebben geschonden, zouden de rechterlijke colleges van de aangezochte Staat het ten onrechte verleende voorrecht van kosteloze rechtsbijstand moeten eerbiedigen.

Artikel 7. Wat betreft de erkenning en tenuitvoerlegging van scheidsrechterlijke uitspraken zijn de beide Staten reeds gebonden door het Verdrag van Genève van 26 september 1927²⁰⁾. Dit blijft tussen de Staten van kracht maar artikel 7 brengt enige verruiming van de toepasselijkheid teweeg, door te bepalen, dat de beperkingen van artikel 1, lid 1, van dat Verdrag niet van toepassing zijn. Met andere woorden, in het rechtsverkeer tussen Italië en Nederland zullen in het vervolg alle arbitrale uitspraken, in één der beide Staten gewezen, worden erkend en tenuitvoergelegd in de andere Staat, onverschillig of de betrokken partijen onder de rechtsmacht vallen van de Staten waar het Verdrag van Genève van kracht is. Artikel 5 van het Verdrag van Genève laat een dergelijke verruiming van de toepassing zijner bepalingen toe.

Artikel 8. Onder de authentieke akten die krachtens het Verdrag over en weer in de beide verdragsluitende Staten uitvoerbaar kunnen worden verklaard, nemen de hypotheekakten een belangrijke plaats in. In het vervolg zal bij in Italië aangegane overeenkomsten in beginsel hypotheek verleend kunnen worden op in Nederland gelegen onroerende goederen (vergelijk artikel 1218 B.W.).

Voor zover in beide landen de uitdrukking „authentieke akten” een verschillende betekenis mocht hebben en niet geheel dezelfde akten zou omvatten, bijvoorbeeld omdat de openbare ambtenaren die het recht hebben een akte te verlijden niet allen dezelfde zijn in de beide landen, zijn de wetten van het land waar de akte is verleden, beslissend, zulks volgens de in beide landen gehuldigde beginselen van internationaal recht²¹⁾. Het artikel maakt nog uitdrukkelijk melding van dadingen en schikkingen, die ten overstaan van rechterlijke autoriteiten tot stand zijn gekomen en door dezen worden ge-

²⁰⁾ Verdrag van 26 september 1927 nopens de tenuitvoerlegging van in het buitenland gewezen scheidsrechterlijke uitspraken, te Genève gesloten, goedgekeurd bij de Wet van 18 juli 1930, *Stb.* 323, tekst gepubliceerd in *Stb.* 1931 no. 399. (Zie laatstelijk, *Trb.* 1959, 136).

²¹⁾ Italië: inleidende bepalingen art. 26; Italiaans Burgerlijk Wetboek art. 2699, Nederland: art. 10 Wet houdende Algemene Bepalingen; art. 1905 B.W.

¹⁹⁾ Artt. 1217, lid 3 en 1231, lid 2 B.W.; art. 318, 318 p, 757, 775 W. v. K.

waarmerkt of bevestigd²²⁾. Het staat niet vast, dat al deze dadingen en schikkingen in beide landen hetzelfde karakter hebben. De gekozen redactie heeft de strekking, moeilijkheden welke in dit opzicht zouden kunnen rijzen, te voorkomen. Er zij aan herinnerd, dat tijdens een faillissement gehomologeerde akkoorden niet onder het Verdrag vallen.

Artikel 9. De enige bepaling van het Verdrag, die schijnbaar buiten het kader van een regeling van de erkenning en de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen treedt, is neergelegd in artikel 9.

De wet van ieder der beide landen kent verwijzing in geval van litispentie, doch de rechtspraak acht de desbetreffende bepalingen slechts van toepassing op de geschillen welke voor twee rechtbanken in het eigen land aanhangig zijn²³⁾. Het onderhavige Verdrag laat de exceptie van litispentie ook toe in de betrekkingen tussen de beide verdragsstaten. Op deze wijze zullen tegenstrijdige beslissingen, met betrekking tot hetzelfde geschil in de beide Staten gegeven, vermeden worden. Zonder deze bepaling zouden de erkenning en de tenuitvoerlegging van een in één der Staten gegeven beslissing bij tegenstrijdigheden bovendien belemmerd worden door de hierboven ter sprake gebrachte voorwaarde, dat de beslissing niet in tegenspraak mag zijn met een reeds eerder gegeven beslissing over hetzelfde geschil in de aangezochte Staat (artikel 1, sub 3).

Op de besproken bepaling bestaat één uitzondering: zij is niet van toepassing, wanneer een eis tot vanwaardeverklaring of tot opheffing van een conservatoir beslag aanleiding geeft om te beslissen over het bodemgeschil. In tegenstelling tot de Italiaanse, brengt de Nederlandse praktijk namelijk mede, dat een eis tot vanwaardeverklaring in de regel tot gevolg heeft, dat het gerecht een beslissing moet nemen ten aanzien van het bodemgeschil²⁴⁾. Wanneer zulk een beslag in Nederland is gelegd, blijven de Italiaanse gerechten vrij over het geschil te beslissen, indien zij volgens de in hun land van kracht zijnde regels van bevoegdheid competent zijn.

Artikel 9 is slechts van toepassing wanneer *dezelfde* zaak eveneens in het andere land wordt aanhangig gemaakt. Anders dan bijvoorbeeld artikel 6 van het Nederlands-Belgische Verdrag is in het onderhavige Verdrag de exceptie van litispentie niet toegelaten bij enkele verknochtheid van de in beide landen gelijktijdig aanhangig geschillen.

Artikel 10. Het Verdrag sluit drie categorieën van beslissingen van zijn toepassing uit.

a. Voorlopige maatregelen.

Buiten de verdragsregeling zijn gelaten de rechterlijke beslissingen die het karakter hebben van voorlopige maatregelen, zoals beslissingen die een sequestratie bevelen. Beslissingen in kort geding worden hier niet met name genoemd, doch deze dragen bijna steeds het karakter van voorlopige maatregel. Deze maatregelen kunnen buiten werking worden gesteld in de uiteindelijke beslissing. Indien een voorlopige maatregel, toegestaan of gelast door de rechter in het ene land, in een ander land wordt ten uitvoer gelegd, kunnen zich moeilijkheden voordoen, wanneer deze maatregel in de definitieve beslissing buiten werking wordt gesteld. De aard van voorlopige of conservatoire maatregelen brengt overigens mede, dat zij, willen zij het beoogde effect sorteren, in het land zelf worden verzocht, waar zij moeten werken; een exequaturprocedure zou te veel vertraging meebrengen.

b. Beslissingen van de strafrechter in burgerlijke zaken.

In Nederland heeft zich de vraag voorgedaan, of deze, op vordering van de beledigde partij in een strafproces gegeven beslissingen vallen onder het Nederlands-Belgische Verdrag van 1925, dat op dit punt zwijgt. De Hoge Raad heeft in ont-

kennende zin beslist²⁵⁾. In navolging van het Italiaans-Zwitserse Verdrag (artikel 9) behelst het onderhavige Verdrag een uitdrukkelijke bepaling in dezelfde zin.

c. Beslissingen inzake faillissement en surséance van betaling.

De rechtsfiguur van faillissement geeft, internationaal gezien, aanleiding tot enige bijzondere moeilijke vragen, die op zichzelf vreemd zijn aan de erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen²⁶⁾. Men denke bijvoorbeeld aan de vraag welk recht van toepassing zal moeten zijn op de rangorde van bevoorrechte schulden, indien er in elk van beide landen goederen liggen waarop de voorrechten kunnen worden uitgeoefend. Men had een dergelijk belangrijk punt weliswaar terzijde kunnen laten, doch dan zou de regeling van het faillissement onvolledig en weinig bevredigend zijn. Om deze reden heeft men er de voorkeur aan gegeven, evenals in het Italiaans-Zwitserse Verdrag, dit onderwerp buiten het Verdrag te houden. Een zelfde gedragslijn is gevolgd met betrekking tot de min of meer gelijksoortige instelling van de surséance van betaling.

Artikel 11. Bij de toelichting op artikel 2 werd reeds gewezen op het belang dat er mede is gemoeid, dat het begrip „woonplaats”, gewichtig aanknopingspunt voor bevoegdheid, in het Verdrag zelf wordt omschreven.

De woonplaats van de meerderjarige die handelingsbekwaam is, is volgens no. 1 van het artikel de plaats waar hij in één van de beide landen zijn hoofdverblijf heeft, of, bij gebreke van zulk een plaats, de plaats waar zich in een van de beide Staten de hoofdzetel van zijn belangen bevindt. „De plaats van het hoofdverblijf” is de woonplaats naar Nederlandse opvatting; „de plaats van de hoofdzetel van zijn belangen” de woonplaats naar Italiaans recht²⁷⁾. Onnodig op te merken, dat bijna altijd de aldus omschreven plaatsen dezelfde zullen zijn.

Met de meerderjarige die handelingsbekwaam is, wordt in dit opzicht onder meer gelijkgesteld de meerderjarige, aan wie slechts de bijstand van een bewindvoerder of curator is voorgeschreven voor de vervulling van bepaalde rechtshandelingen. Het gaat hier met name om de „inabilitazione” naar Italiaans recht, een instelling die in Nederland niet bekend is. Daarentegen is de curatele aan beide landen gemeen. In het Verdrag worden de onder curatele gestelden aangeduid als „personnes sous tutelle” (personen onder voogdij of curatele), wier woonplaats geregeld is in nummer 2 van het artikel²⁸⁾.

Naar Nederlands recht heeft de gehuwde vrouw een woonplaats welke niet van die van haar man afhangt; naar Italiaans recht heeft de gehuwde vrouw als regel woonplaats bij haar man. In nummer 3 is met deze divergentie rekening gehouden.

De woonplaats van de onder nummer 4 genoemde vennootschappen en rechtspersonen is de plaats waar de zetel is gevestigd volgens de statuten, een plaats die niet noodzakelijkerwijs samenvalt met die waar het bedrijf wordt uitgeoefend. Moeilijkheden welke zouden kunnen ontstaan doordat de statutaire zetel elders is gevestigd dan de werkelijke zetel, laat het Verdrag aan de rechtspraak ter oplossing over. Louter door het feit, dat een rechtspersoon in liquidatie is getreden ondergaat zijn woonplaats geen wijziging; deze blijft ter plaatse waar de zetel is gevestigd²⁹⁾.

Artikel 12. Verschillende van de in dit artikel bedoelde verdragen zijn in het begin van deze toelichting genoemd.

²⁵⁾ H.R. 16 maart 1931, N.J. 1931 blz. 689.

²⁶⁾ Vgl. Jellinek, a.w., p. 174.

²⁷⁾ Art. 74 B.W.; Italiaans B.W. art. 43.

²⁸⁾ Artt. 487 e.v. B.W.; Italiaans B.W. art. 414. Voor terminologie t.a.v. de onder curatele gestelden vgl. art. 10 van het Haagse Verdrag van 1905 betreffende de curatele enz.

²⁹⁾ Vgl. H.R. 5 januari 1933, N.J. 1933 blz. 503 en Hof Amsterdam 21 februari 1916, N.J. 1916 blz. 1067.

²²⁾ Zie art. 19 W.v.B. Rv.; art. 185 Italiaans Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

²³⁾ Vgl. art. 158 W.v.B.Rv.; Italiaans W.v.B.Rv. art. 33 en 39.

²⁴⁾ Vgl. Star Busmann, a.w., blz. 51.

Artikel 13. Volgens de Haagse Verdragen van 1905 en 1954 betreffende de burgerlijke rechtsvordering worden veroordelingen in de kosten van het geding, uitgesproken in een van de verdragsluitende Staten tegen de eisende of tussenkomende partij die vrijgesteld is van de „cautio judicatum solvi”, ingevolge langs diplomatieke weg kenbaar gemaakt verzoek kosteloos uitvoerbaar verklaard in ieder der andere verdragsluitende Staten. Deze bepaling belet evenwel niet dat twee verdragsluitende Staten zich met elkaar verstaan om toe te laten, dat het verzoek tot uitvoerbaarverklaring ook rechtstreeks door de belanghebbende partij gedaan kan worden. Zulk een afspraak is opgenomen in artikel 13.

Artikel 14. De rechterlijke beslissingen, bedoeld in artikel 1 van het Verdrag, beperken zich niet noodzakelijkerwijs tot onderdanen der beide verdragslanden: het Verdrag stelt daarom uitdrukkelijk dat de nationaliteit van partijen onverschillig is. Dit kan anders zijn, indien op dit stuk internationale overeenkomsten bestaan tussen een der beide landen en een derde Staat. Bestaande verdragen moeten immers, evenals in de toekomst nog te sluiten verdragen, geëerbiedigd worden, zodat ieder der beide Staten bevoegd is, de erkenning

en de tenuitvoerlegging van vonnissen van de andere Staat te weigeren, indien deze erkenning en tenuitvoerlegging strijdig zouden zijn met een tegenover een derde land aangegane verplichting.

Slechts op één punt speelt de nationaliteit een rol in het Verdrag, voorzover dit namelijk de bevoegdheid aanvaardt van de gerechten van elk der beide Staten met betrekking tot geschillen over de staat, de bevoegdheid of het familierecht van de eigen onderdanen.

Het komt de ondergetekenden voor, dat de laatste twee artikelen van het Verdrag geen nadere toelichting behoeven.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.